



Hallinto-oikeuden menettely asiakirjapyyntöä käsittelyssä

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerinvirastoon 12.1.2020 lähettämässään kantelussa (asian aiempi diaarinumero OKV/53/1/2020) ja sen täydennyksessä arvostellut hallinto-oikeuden menettelyä. Hän on kertonut tehneensä kaupungin päätöksistä oikaisuvaatimukset, ja oikaisuvaatimusten johdosta annetuista päätöksistä valitukset hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeus oli lähettänyt kaupungin lausuntojen johdosta kantelijalle vastaselityspyyntöt, joiden liitteinä oli ollut lausuntoja ja selvityksiä. Lausunnoissa ja selvityksissä ei aina ollut ollut liiteluetteloita, eikä niissä ollut yksilöity mitään lausuntojen ja selvitysten ulkopuolisia asiakirjoja. Vastaselityspyyntöissä olleen ilmoituksen mukaan kantelijalla oli mahdollisuus käydä tutustumassa asian aineistoon hallinto-oikeudessa.

Saadakseen tietää, oliko hallinto-oikeudessa aineistoa, josta hän ei ollut tietoinen, kantelija oli lähettänyt 25.12.2019 hallinto-oikeuteen tietopyyntöä. Hän oli tiedustellut, oliko hallinto-oikeudessa sellaista materiaalia, jota hänelle ei ollut lähetetty vastaselityspyyntöjen mukana, ja pyytänyt lähettämään kyseisen materiaalin hänelle. Hän oli ilmoittanut, että jos sitä ei lähetetä, hän tulee katsomaan asiakirjoja.

Kantelija ei ollut saanut kantelunsa mukaan hallinto-oikeudelta tietoa siitä, oliko hallinto-oikeudessa sellaista asiakirja-aineistoa, jota hänelle ei ollut lähetetty. Hänelle ei ollut myöskään lähetetty aineistoa.

Kantelija oli lähettänyt 4.1.2020 hallinto-oikeuteen uuden tietopyynnön samoista asiakirjoista, jotka hän alun perinkin oli pyytänyt eli aineistosta, jota hallinto-oikeudessa mahdollisesti oli, mutta jota ei ollut lähetetty hänelle.

Pyyntöönsä kantelija oli saanut hallinto-oikeudelta vastauksen, jossa todettiin seuraavaa:

”Kaikki asian käsittelyssä kertyneet asiakirjat ovat nähtävänä hallinto-oikeudessa. Voitte tulla tänne niitä katsomaan sopimalla etukäteen Teille sopiva ajankohta. Asiakirjoja on suuri määrä. Suurin osa niistä (ehkä jopa kaikki asiakirjat) on Teidän viranomaisille toimittamianne asiakirjoja ja viranomaisten niihin/niiden perusteella antamia vastauksia/päätöksiä. Hallinto-oikeus on valmistelemassa päätöksiä.”

Kantelija on pyytänyt tutkimaan hallinto-oikeuden käytännön lainmukaisuuden sekä menettelyn hänen tapauksessaan.

SELVITYS

Hallinto-oikeus on antanut asiasta selvityksensä. Hallinto-oikeuden mukaan kyse on ollut tilanteesta, jossa kantelija on pyytänyt itselleen sellaisia asiakirjoja, joita hallinto-oikeudessa ei ole eikä ole ollut.

Hallinto-oikeus oli varannut kantelijalle tilaisuuden antaa vastaselitys kaupungin erään lautakunnan lausuntoihin. Kantelijan ensimmäisten valitusten johdosta annettuihin lausuntoihin oli liitetty myös muita lausuntoja, joissa oli lueteltu niiden liitteenä olleet asiakirjat. Viimeisimmissä lausunnoissa ei ollut ollut liitteitä eikä liiteluetteloita. Vastaselityspyynnön liitteenä oli ollut lausunto, josta oli ilmennyt, oliko lausunnon liitteenä ollut asiakirjoja. Näitä lausunnon liitteenä olleita asiakirjoja ei ollut lähetetty kantelijalle, vaan vastaselityspyynnössä oli ollut lause, josta ilmeni, että muut asiakirjat olivat nähtävänä hallinto-oikeudessa. Osassa asioita ei ollut selvityksen mukaan ollut mitään muuta viranomaisen toimittamaa asiakirja-aineistoa kuin pelkkä lausunto, mutta osassa oli ollut lausunnon liitteitä, joita kaikkia ei ollut toimitettu kantelijalle vastaselityspyynnön liitteenä, mutta joihin hänelle oli varattu tilaisuus tutustua. Niiden toimittaminen kantelijalle sähköisesti olisi edellyttänyt asiakirjojen skannaamista.

Selvityksessä todetaan, että hallinto-oikeudessa on erillinen tila, jossa asiakas voi rauhassa tutustua asiakirjoihin ja saada niistä kopioita itselleen. Kantelijan toimittamista asiakirjoista ei hallinto-oikeuden mukaan ilmene, että hän ei olisi halutessaan päässyt tulemaan hallinto-oikeuteen asiakirjoihin tutustumaan. Kantelija ei ollut myöskään ilmoittanut mitään tällaista estettä hallinto-oikeudelle.

VASTINE

Kantelija on antanut vastineensa hallinto-oikeuden selvityksestä.

RATKAISU

Arviointi

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain (381/2007) 3 §:ssä säädetään, että siltä osin kuin kyseisessä laissa ei toisin säädetä, hallintotuomioistuimessa sovelletaan, mitä asiakirjojen julkisuudesta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tai muussa laissa säädetään. Oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 8 §:n mukaan oikeudenkäyntiasiakirjan julkisuudesta ja salassapidosta on voimassa, mitä asiakirjan julkisuudesta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään, jollei kyseisessä laissa toisin säädetä. Asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin säädetään lain 9 §:ssä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä julkisuuslaki) 3 §:ssä säädetään lain tarkoituksesta. Pykälän mukaan laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on muun muassa toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa.

Julkisuuslain 14 §:ssä säädetään asiakirjojen antamisesta päättämisestä. Lain 14 §:n 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Julkisuuslain 16 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan tieto suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste. Tieto asiakirjan julkisesta sisällöstä on annettava pyydetyllä tavalla, jollei pyynnön noudattaminen asiakirjojen suuren määrän tai asiakirjan kopiointin vaikeuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi aiheuta kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle.

Julkisuuslakia koskevan hallituksen esityksen ([HE 30/1998 vp](#)) yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (s. 73) lain 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun haitan tulee olla todellista ja olennaista. ”Säännöksessä tarkoitetusta haitasta on kysymys esimerkiksi silloin, kun pyynnön täyttäminen olisi niin työlästä, että viranomaisen ei voisi täyttää pyyntöä sen käytettävistä resursseista merkittävän osan joutumatta sidotuksi pyyntöön vastaamiseen.”

Julkisuuslain 17 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on päätöksiä tehdessään ja muutoinkin tehtäviään hoitaessaan velvollinen huolehtimaan siitä, että tietojen saamista viranomaisen toiminnasta ei lain 1 ja 3 § huomioon ottaen rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista ja että tiedon pyytäjiä kohdellaan tasapuolisesti.

Viranomaisella on harkintavaltaa sen arvioimisessa, milloin asiakirjojen antaminen pyydettyllä tavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa sen virkatoiminnalle. Virkatoiminnalle aiheutuvaa haittaa on kuitenkin arvioitava julkisuuslain 17 §:n 1 momentista ilmenevä suhteellisuusperiaate ja lain tarkoitus huomioon ottaen niin, ettei tiedon saantia vaikeuteta perusteettomasti.

Hallinto-oikeus ei arvioni mukaan ole selvityksessään esittänyt julkisuuslaissa tarkoitettuja hyväksyttäviä syitä sille, miksi pyydettyjä asiakirjoja ei olisi voitu antaa kantelijalle hänen pyytämällään tavalla. Selvityksessä on viitattu asiakirjojen skannaamistarpeeseen tuomatta kuitenkaan esiin, ettei hallinto-oikeudella olisi ollut asiakirjojen kopioimiseen tai skannaamiseen edellytyksiä, ja hallinto-oikeuden käsiteltävänä olleen asian suureen asiakirjamäärään yleensä ottamatta kuitenkaan kantaa kantelijan pyytämien asiakirjojen määrään. Selvityksessä toisaalta todetaan, että kyse on ollut tilanteesta, jossa kantelija on pyytänyt itselleen sellaisia asiakirjoja, joita hallinto-oikeudessa ei ole eikä ole ollut, mutta toisaalta todetaan asiakirjoihin sisältyneen lausunnon liitteitä, joita kaikkia ei ole toimitettu kantelijalle vastaselityspyyntöön liitteenä, mutta joihin hänelle on varattu tilaisuus tutustua saapumalla hallinto-oikeuteen.

Arvioni mukaan julkisuuslain perusoikeusmyönteistä ja lain tarkoitusta korostavaa tulkintaa olisi vastannut se, että hallinto-oikeus olisi toimittanut kantelijalle hänen pyytämänsä asiakirjat postitse tai sähköpostitse, tai mikäli kantelijan pyytämiä asiakirjoja ei ole ollut hallinto-oikeudessa, ilmoittanut sen selkeästi kantelijalle.

Toimenpide

Saatan hallinto-oikeuden tietoon edellä esittämäni näkemyksen asiakirjojen antamisesta ja tietopyyntöön vastaamisesta.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama